

« БЕКІТІЛДІ »

Бас директор

ҚР ЕХӘКМ «ӘҚСДҰҒО» ШЖҚ РМК

К.Тезекбаев

2023 жылғы «17» қарашадағы № 8 -Пр. Бұйрығы

Қызметкерлерге арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы нұсқаулықтар
Қазақстан Республикасы
Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің
«Әлеуметтік қорғау саласын дамытудың ұлттық ғылыми орталығы»
Шаруашылық жүргізу құқығындағы
Республикалық мемлекеттік кәсіпорын

Алматы, 2023 ж

1. Қолдану аймағы

1. Осы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі қызметкерлерге арналған нұсқаулық (бұдан әрі - Нұсқаулық) Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің «Әлеуметтік қорғау саласын дамытудың ұлттық ғылыми орталығы» шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорны (бұдан әрі – «ӘҚСДҰҒО») белгілейді. сыбайлас жемқорлық бағыттағы әрекеттерге және сыбайлас жемқорлық сипаттағы жағдайлар туындаған кезде қызметкерлердің іс-әрекеттерінің тәртібін белгілейді.
2. Осы Нұсқаулық барлық құрылымдық бөлімшелердің қызметкерлері мен «ӘҚСДҰҒО» лауазымды тұлғаларының танысуы және қолдануы үшін міндетті.
3. Осы Нұсқаулықта келтірілген талаптар ең аз қажетті болып табылады және олар нақты жағдай үшін толық және/немесе шектеуші ретінде қарастырылмауы керек.

2. Глоссарий

1. Нұсқаулықта қолданылатын негізгі ұғымдар мен аббревиатуралар:

Сыбайлас жемқорлық – жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген тұлғалардың, оларға теңестірілген адамдардың, лауазымды адамдардың өздерінің лауазымдық (лауазымды) өкілеттіктерін және соған байланысты мүмкіндіктерді жеке немесе басқа жолмен алу немесе алу мақсатында заңсыз пайдалануы, өзіне немесе үшінші тұлғаларға мүліктік (мүліктік емес) игіліктер мен артықшылықтар беруге делдалдар, сондай-ақ жеңілдіктер мен артықшылықтар беру арқылы осы тұлғаларға пара беру.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл – сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл субъектілерінің өз өкілеттіктері шегінде сыбайлас жемқорлықтың алдын алу, оның ішінде қоғамда сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау және жою, сондай-ақ сыбайлас жемқорлықтың алдын алу жөніндегі қызметі. сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды анықтау, жолын кесу, ашу және тергеу және олардың зардаптарын жою.

Коммерциялық пара алу – коммерциялық немесе өзге де ұйымда басқару функцияларын жүзеге асыратын адамға ақшаны, бағалы қағаздарды немесе өзге де мүлікті заңсыз беру, сондай-ақ оған өзінің қызметтік жағдайын пайдалану үшін, сондай-ақ жалпы мақсатта заңсыз мүліктік қызмет көрсету. патронаттық немесе пара алушының мүддесі үшін қызметте келісім жасау.

Лауазымды тұлға – тұрақты, уақытша немесе арнайы өкілеттік бойынша билік өкілінің функцияларын орындайтын немесе мемлекеттік органдарда, квазимемлекеттік сектор субъектілерінде, жергілікті өзін-өзі басқару органдарында, сондай - ақ Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері, басқа да әскерлері мен әскери құралымдары.

Мүдделер қақтығысы – жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдардың, оларға теңестірілген адамдардың, лауазымды адамдардың жеке мүдделері мен олардың лауазымдық өкілеттіктері арасындағы қайшылық, бұл ретте осы адамдардың жеке мүдделері өз міндеттерін тиісінше орындамауға әкеп соғуы мүмкін.

Пара – мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілетті адам не оған теңестірілген адам не жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адам, не лауазымды адам, сондай-ақ шет мемлекеттің немесе халықаралық ұйымның лауазымды адамы алған ақша, бағалы қағаздар, өзге де мүлік. , жеке немесе делдал арқылы мүліктік құқықтар немесе мүліктік пайда.

Пара талап ету - пара берушінің немесе ол өкілдік ететін адамдардың заңды мүдделеріне зиян келтіруі мүмкін әрекеттерді жасаймын деп қорқытумен пара талап ету немесе оны беруге мәжбүр ететін осындай жағдайларды қасақана жасау. заңмен қорғалатын мүдделер үшін зиянды салдардың алдын алу мақсатында пара.

3. Жалпы ережелер

1. Қазақстан Республикасында пара алу және беру әрекеттері заңсыз болып табылады және Қылмыстық кодексте және Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексте көзделген.

Егер лауазымды адамның туыстары мен жақындарына оның келісімімен ақша, өзге де мүлік, материалдық қызмет көрсету түріндегі мүліктік игіліктер көрсетілсе не ол бұған қарсы болмаса және өзінің қызметтік өкілеттіктерін пара берушінің пайдасына пайдаланса, - лауазымды тұлғаның әрекеті пара алу ретінде саралануы тиіс.

Қазақстан Республикасындағы қолданыстағы заңнамаға сәйкес ақшамен, бағалы қағаздармен және өзге де мүлікпен қатар өтеусіз берілетін, бірақ төленуге жататын мүліктік игіліктер (туристік ваучерлер беру, көлікті жөндеу) параның және коммерциялық параның нысанасы болуы мүмкін. пәтер, саяжай салу және т.б.) .

Мүліктік сипаттағы артықшылықтар бойынша, атап айтқанда, берілген мүліктің, жекешелендірілген объектілердің құнын төмендетпеу, жалдау төлемдерінің, банктік несиелерді пайдаланғаны үшін пайыздық мөлшерлемелердің төмендеуін түсіну керек.

2. Пара алу және пара беру - бір қылмыстық модельдің екі толық қыры. Пара туралы айтатын болсақ, бұл пара алатын (пара алушы) және оны беретін (пара беруші) бар дегенді білдіреді.

3. **Пара алу**, әсіресе, егер ол адамдар тобымен жасалса немесе лауазымды адамның заңды немесе заңсыз әрекеттері (әрекетсіздігі) үшін артықшылықтар мен артықшылықтар алудан тұратын қорқытып алумен ұштасқан болса, аса қауіпті қызметтік қылмыстардың бірі болып табылады.

4. **Пара беру** - лауазымды адамды заңды немесе заңсыз әрекеттерге (әрекетсіздікке) итермелеуге немесе берушінің пайдасына қандай да бір артықшылықтар беруге, алуға, оның ішінде қызметте жалпы қамқорлық немесе ықыластылық мақсатында жасалған қылмыс.

5. Пара субъектілері мыналар болуы мүмкін:

1) заттар, ақша, оның ішінде валюта, банк чектері мен бағалы қағаздар, бағалы металдар мен тастардан жасалған бұйымдар, автомобильдер, тамақ өнімдері, бейнеаппаратуралар, тұрмыстық техника және басқа да тауарлар, жылжымайтын мүлік пәтерлер, саяжайлар, гараждар, жер учаскелері және басқа да жылжымайтын мүлік.

2) Жеңілдіктер: емделу, жөндеу және құрылыс жұмыстары, санаториялық-курорттық және туристік жолдамалар, шетелге сапарлар, тегін немесе жеңілдетілген құны бойынша ойын-сауық және басқа да шығындарды төлеу.

3) Параның жасырын түрі – банктен несиеге немесе жоқ қарызды өтеу, арзан бағамен сатып алынған тауардың ақысын төлеу, қымбат бағаға тауар сатып алу, жалған еңбек шартын жасасу, ақшаны төлеу арқылы жалған еңбек шарттарын жасасу деген желеумен банк несиесі. пара алушының, оның туыстарының, достарының жалақысы, жеңілдетілген несие алу, лекциялардан, мақалалардан және кітаптардан гонорарды асыра көрсету, казинодағы «кездейсоқ» ұтыстар, қарызды кешіру, жалдау ақысын азайту, несие бойынша пайыздық мөлшерлеменің жоғарылауы және т.б.

6. Мүдделер қақтығысының алдын алу немесе реттеу жөніндегі шектеулерді, тыйым салуларды және талаптарды, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға итермелеу мақсатында өтініштер туралы жұмыс берушінің (жұмыс берушінің) өкілін хабардар ету міндетін, белгіленген өзге де міндеттерді сақтау маңызды. сыбайлас жемқорлықпен күресу мақсатында.

Айта кету керек, кейбір сөздерді, қимылдарды, ым-ишараны басқалар пара беру туралы өтініш (наклад) ретінде қабылдауы мүмкін. Мұндай өрнектерге, мысалы:

- «Мәселені шешу қиын, бірақ мүмкін»;
- «Рахметіңді нанға жағып жемейсің»;
- «Келісейік»;
- «Бізге күшті дәлелдер қажет»;
- «Параметрлерді талқылау қажет»;
- «Ал, біз не істейміз?» және т.б.

Ұйым өкілдерімен және азаматтармен, әсіресе пайдасы шенеуніктердің шешімдері мен іс-әрекеттеріне байланысты кейбір тақырыптарды талқылау да пара сұрау ретінде қабылдануы мүмкін.

Бұл тақырыптарға, мысалы:

- жалақының төмендігі және белгілі бір қажеттіліктерді жүзеге асыруға қаражаттың болмауы;
- сол немесе басқа мүлікті иемденуге, сол немесе басқа қызметті алуға, туристік саяхатқа баруға ұмтылу;
- шенеуніктің туыстарының жұмысының болмауы;
- лауазымды тұлғаның балаларының оқу орындарына түсу қажеттілігі және тағы басқалар.

Лауазымды тұлғадан түсетін кейбір ұсыныстар, әсіресе, олардың шешімдері мен іс-әрекеттеріне пайдасы тиетін ұйымдардың өкілдері мен азаматтарға жолданса, пара талап ету ретінде қабылдануы мүмкін. Бұл тіпті мұндай ұсыныстар ізгі ниеттен туындаған және шенеуніктің жеке басының мүддесіне ешқандай байланысы болмаса да мүмкін.

Мұндай ұсыныстарға, мысалы, келесі ұсыныстар жатады:

- лауазымды тұлғаға және (немесе) оның туыстарына жеңілдік беруге;
- анықталған бұзушылықтарды жою, мемлекеттік тапсырыс бойынша жұмыстарды орындау, қажетті құжаттарды дайындау үшін нақты компанияның және (немесе) сарапшылардың қызметтерін пайдалануға;
- белгілі бір қайырымдылық қорына ақша аудару;
- нақты спорттық команданы қолдау және т.б.

7 . Сыбайлас жемқорлық пен коммерциялық пара алудың ықтимал жағдайлары, сондай-ақ мінез-құлық ережелері бойынша ұсыныстар.

1) **Арандатушылық:** қызметке өтініш жасаған азаматтар, бөлімнің қызметін тексеретін лауазымды адамдар тарапынан болуы мүмкін арандатуларды болдырмау мақсатында:

- келушілер орналасқан қызметтік үй-жайларды және жеке заттарды (киім, портфель, сөмке және т.б.) қараусыз қалдырмаңыз;
- келуші кеткеннен кейін жұмыс орнында немесе жеке заттарының арасында бөтен заттар табылса, ешбір өзіндік қимыл дербес әрекет жасамай-ақ дереу басшылыққа хабарлау.

2) **Пара алу:**

– пара алу және/немесе коммерциялық пара алу субъектісін қабылдауға дайын болу немесе үзілді-кесілді бас тарту ретінде түсіндірілуі мүмкін абайсызда мәлімдемелерден аулақ, өте мұқият, сыпайы, сыпайы әрекет етуге;

– Сізге ұсынылатын шарттарды мұқият тыңдаңыз және дәл есте сақтаңыз (сомалар сомасы, тауарлардың атауы және қызмет көрсету сипаты, параны аудару шарттары мен әдістері, коммерциялық пара алу нысаны, мәселелерді шешу реттілігі);

– пара және/немесе коммерциялық пара алу субъектісін беру уақыты мен орны туралы мәселені келесі әңгімеге дейін кейінге қалдыруға тырысыңыз және келесі кездесуге сізге жақсы таныс орынды ұсынуға;

– әңгімеде бастамашылық етпеңіз, көбірек «қабылдау үшін жұмыс жасаңыз», әңгімелесуші «сөйлесін», мүмкіндігінше көбірек ақпарат айтыңыз;

– егер сіз пара беруге немесе коммерциялық пара алуға келіскен болсаңыз, мәселенізді шешудің кепілдіктері туралы сұраңыз;

– егер сізде дауыс жазу құрылғысы болса, пара және/немесе коммерциялық пара алу туралы ұсынысты (жасырын) жазып алуға тырысыңыз;

– бұл фактіні жоғары тұрған басшылыққа жадынама түрінде хабарлауға;

– алдағы қылмыс туралы жазбаша немесе ауызша хабарламамен сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға немесе 1424 Call-орталығына жүгіну.

3) **Мүдделер қақтығысы:**

– кез келген ықтимал мүдделер қақтығысынан сақ болу;

– мүдделер қақтығысының кез келген мүмкіндігін болдырмау үшін шаралар қабылдауға;

– мүдделер қақтығысы немесе оның туындау мүмкіндігі туралы сізге белгілі болған бойда жазбаша түрде тікелей басшыға хабарлау;

– тікелей басшымен келісім бойынша туындаған мүдделер қақтығысын жою бойынша шаралар қабылдау;

– мүдделер қақтығысының тарапы болып табылатын қызметкерді белгіленген тәртіппен қызметтік міндеттерін орындаудан шеттетуге және (немесе) мүдделер қақтығысына себеп болған жеңілдіктерден бас тартуға дейін оның лауазымдық жағдайын өзгерту;

– қызметтік мінез-құлық талаптарын сақтау және мүдделер қақтығысын реттеу жөніндегі комиссия құру. Әр адам өз шешімін таңдауға ерікті. Бірақ ол еркін адам ретінде қылмыстың жазалануы керектігін түсінбей қалуы мүмкін емес .

4. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұру туралы шешім қабылдаған жағдайда сіздің әрекеттеріңіз

1. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға немесе 1424 Call-орталығына өз қалауыңыз бойынша ауызша немесе жазбаша өтінішпен жүгінуіңізге болады.

2. Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық туралы хабарлау нысандарының бірі жасырын өтініш болып табылады. Бұл жағдайда өтініш беруші жасырын болғандықтан жауап алуға сене алмайды, ал қылмыс туралы жасырын өтініштің өзі қылмыстық істі қозғауға негіз бола алмайды, мұндай өтініште алдағы немесе жасалған қылмыс туралы мәліметтер қамтылған жағдайларды қоспағанда, қылмыстық құқық бұзушылықтар.

3. Пара бопсалау фактілері бойынша сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі уәкілетті органға хабарласып, сізден пара алу немесе коммерциялық пара алу фактісі туралы арыз жазуыңыз қажет, онда мынаны нақты көрсету қажет:

- лауазымды тұлғалардың қайсысы (тегі, аты, әкесінің аты, лауазымы, мекеменің атауы) сізден пара талап етуде немесе коммерциялық құрылымдар өкілдерінің қайсысы сізді пара алуға итермелеп отыр;
- қорқытып алынған параның (параның) мөлшері мен сипаты қандай;
- қандай нақты әрекеттері (әрекетсіздігі) үшін сізден пара талап етілгені немесе коммерциялық пара алу жасалғаны;
- тікелей пара беру немесе коммерциялық пара алу қай уақытта, қай жерде және қандай жолмен жүзеге асырылуы керек.

5. Сыбайлас жемқорлық жағдайындағы қызметкерлердің әрекеттерінің алгоритмі

1. Уәкілетті органға жүгінумен қатар қызметкерлер осы нұсқаулыққа сәйкес «ӘҚСДҰҒО» басшылығын хабардар ету жөнінде шаралар қабылдауға міндетті.

Сыбайлас жемқорлық қылмыстары және сыбайлас жемқорлық белгілері бар жағдайлар анықталған және/немесе тап болған жағдайда барлық қызметкерлердің әрекет етуінің келесі алгоритмі әзірленді - ӘҚСДҰҒО -ның барлық қызметкерлері осыған байланысты «ӘҚСДҰҒО» Бас директоры және Комплаенс - офицер жөніндегі қызметкер.

Бұл ретте қызметкерлер мүмкіндігінше өз дәлелдері бойынша дәлелдемелерді (куәгерлер, құжаттар, хат алмасу, оның ішінде мессенджерлер арқылы, аудио-бейнематериалдар және т.б.) ұсынады және уәкілетті органға және Департаментке береді. Қазақстан Республикасы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінің Алматы қаласы бойынша www.anticorruption.gov.kz сайтында орнатылған алгоритм бойынша.

6. Бас директордың орынбасарларының, филиалдар, департаменттер директорлары мен департаменттер басшыларының жауаптылығы қарамағындағылардың сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық

1. Сыбайлас жемқорлықтың алдын алуға бағытталған шараларды күшейту мақсатында бағынысты адамдары сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық, коммерциялық пара алу және өзге де әрекеттерге жол берген басшылардың – бас директордың орынбасарларының, Филиалдар, департаменттер директорларының

және департаменттер басшыларының жеке жауапкершілігін көздейтін норма көзделген. қызметтік міндеттерін орындау кезіндегі қылмыстық құқық бұзушылықтар және олардың кінәсі сотта дәлелденді.

2. «ӘҚСДҰҒО» қызметкері өзінің функционалдық міндеттерін орындау кезінде сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық, коммерциялық пара алу және өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтар жасау фактілері бойынша қылмыстық қудалау орбитасына тартылған жағдайда, осы қызметкер Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі сотқа дейінгі тергеп-тексеру кезеңінде өз міндеттерін орындаудан шеттетілді. Осы қызметкердің тікелей басшысы қызметкерді өз міндеттерін орындаудан шеттету үшін тиісті шаралар қабылдауға міндетті.

3. Тікелей бағыныңқылар:

– «ӘҚСДҰҒО» Бас директоры үшін – оның орынбасарлары, Филиалдардың, Департаменттердің барлық директорлары мен бөлімдердің басшылары – кадрлық, құқықтық, функционалдық, шаруашылық;

– жетекшілік жөніндегі орынбасарлары үшін – тиісті бөлімдердің басшылары;

– бөлім басшылары үшін – тиісті бөлімдердің қызметкерлері.

4. Тәртіптік жауапкершілік мыналарды шығаруды көздейді:

- ескертулер;

- сөгіс;

- қатаң сөгіс;

- Қазақстан Республикасының Еңбек кодексінде көзделген негіздер бойынша жұмыс берушінің бастамасы бойынша еңбек шартын бұзу.

Бас директордың орынбасарлары, филиалдар, департаменттер директорлары және бөлім басшылары оның тікелей бағыныштысына қатысты соттың заңды күшіне енген айыптау үкімі немесе ақталмайтын негіздер бойынша (рахымшылық жасау, белсенді өкіну, тараптардың татуласуы және тағы басқа жағдайлар). Еңбек шартын бұзу туралы өтініш «ӘҚСДҰҒО» директорына беріледі. Еңбек шартын бұзу немесе тәртіптік жаза қолдану туралы шешім қабылдау «ӘҚСДҰҒО» директорының құзыретіне жатады.

Бас директордың орынбасары, Филиал директоры, департамент және басқарма басшысы еңбек шартын бұзуға өтініш беретін мерзім күнтізбелік 10 күнді құрайды.

5. Тікелей бағынысты адам сыбайлас жемқорлық сипатындағы құқық бұзушылық жасаған жағдайда басшы осы лауазымға тағайындалған күннен бастап 3 ай өткен соң жеке жауапкершілікте болатынын ескеру қажет. Бұл ретте, жоғарыда аталған жауапкершілік Қазақстан Республикасы Заңының 24-бабына сәйкес тікелей бағынысты адамдары жасаған сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактісі туралы өз бетінше хабарлаған бас директордың орынбасарларына, Филиалдардың, департаменттердің директорларына және департаменттердің басшыларына қолданылмайды. «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы» Қазақстан Республикасының Заңы.

6. Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық, коммерциялық пара алу және басқа да қылмыстық құқық бұзушылық фактілері туралы «ӘҚСДҰҒО» қызметкері функционалдық міндеттерін орындау кезінде хабарлаған немесе сыбайлас жемқорлыққа, коммерциялық парақорлыққа және басқа да қылмыстық құқық бұзушылықтарға қарсы іс-қимылды орындау кезінде өзге де жолмен жәрдемдесетін қызметкер. «ӘҚСДҰҒО» қызметкерлерінің функционалдық міндеттері мемлекет қорғауына жатады және Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілеген тәртіппен көтермеленеді.

7. Осы Нұсқаулық сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактісі туралы көрінеу жалған ақпарат берген, заңға сәйкес жауапкершілікке тартылатын адамдарға қолданылмайды.

8. Сыбайлас жемқорлыққа, коммерциялық парақорлыққа және өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтарға қарсы күреске «ӘҚСДҰҒО» қызметкерлерінің функционалдық міндеттерін орындауына жәрдемдесетін қызметкер туралы мәліметтер мемлекеттік құпия болып табылады және заңнамада белгіленген тәртіппен беріледі. Бұл ақпаратты жария ету Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген жауаптылыққа әкеп соғады.

7. Қорытынды ережелер

1. Нұсқау оларды «ӘҚСДҰҒО» Бас директоры бекіткен күннен бастап 3 (үш) жұмыс күні өткен соң қолданысқа енгізіледі.

2. Нұсқаулыққа енгізілген өзгертулер/толықтырулар оны «ӘҚСДҰҒО» Бас директоры бекіткен күннен бастап күшіне енеді.

Орындаушы: Заң бөлімінің басшысы А. Сарсенбай

